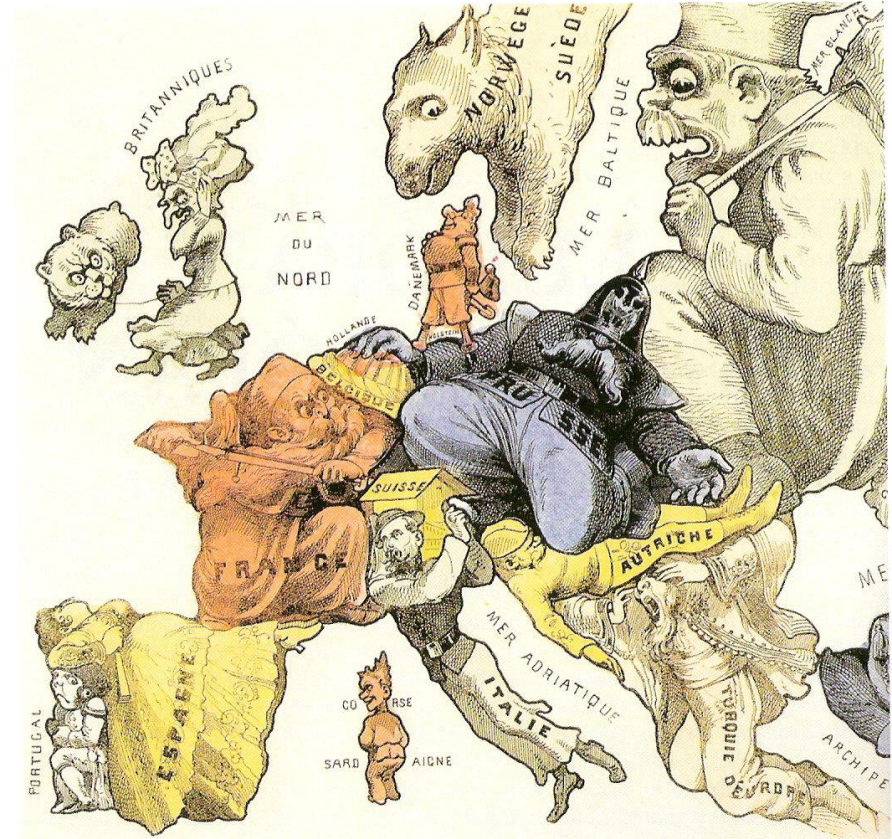

A követelmények, standardok, feladatok

KAPOSI JÓZSEF

Az előadás kérdései

- ▶ A követelmények, taxonómiák
- ▶ A standardok
- ▶ Tartalmi keretek
- ▶ A feladatok, gondolkodási szintek
- ▶ Az interaktív és reflektív feladatok
- ▶ Új tanulószervezési módok

Kulcsüzenetek

Az Európai Bizottság 2001-ben kulcsüzenetekben fogalmazta meg a lifelong learning implementációjára vonatkozó közös európai célkitűzésekre irányuló javaslatait.

- ▶ Új alapkészségek biztosítása mindenkinek
- ▶ Több beruházás az emberi erőforrásokba
- ▶ Innovációk a tanítás és a tanulás területén
- ▶ A tanulás értékelésének javítása
- ▶ A tanulási tanácsadás újragondolása
- ▶ A tanulás közelítése az otthonokhoz

A tanulás formái

- ▶ A **formális tanulás** (formal learning) a hagyományos oktatási rendszer keretein belül történik erre a célra létrehozott intézményekben, pontosan definiált időbeosztásban, előre meghatározott tanulási tartalmakkal és szabályozott belépési, kilépési és a rendszeren belüli továbbhaladási feltételekkel. A követelmények teljesítését igazoló államilag elismert bizonyítványok zárják.
- ▶ A **nem formális** tanulás (non-formal learning) az oktatási rendszer fő áramán kívül történik, és nem mindig jellemző rá a részvétel végbizonyítvánnyal történő elismerése. Ide tartoznak a munkaerő-piaci tréningek, szakmai továbbképzések, civil szervezetek, művészeti és sportegyesületek szervezésében történő képzések, tanfolyamok.
- ▶ Az **informális tanulás** (informal learning) a mindennapi élet természetes velejárója, az egyén életének valamennyi színterén zajlik, így a formális és a nem formális tanulás során is. A tanulásnak ez a formája nem szükségszerűen tudatos, illetve szándékos, az elsajátított tudás gyakran nem elismert tevékenységek „melléktermékeként” alakul ki. Aki ilyen módon tanul, gyakran észre sem veszi, hogy tanul, hogy megszerzett valamilyen tudást vagy kompetenciát.

A követelmények

- ▶ Ismeretek
- ▶ Képességek (kompetenciák) (Csapó Benő)

Kompetenciákat alkotó:

- ▶ Ismeretek
 - ▶ Készségek
 - ▶ Attitűdök. (EU kulcskompetencia referenciakerete)
-
- ▶ A követelmények hidat alkotnak a célok és a tanulási eredmények között.
 - ▶ A követelményekből operatív módon következnek a tanulás-szervezés aktuális feladatai.

Követelmények, taxonómiák

▶ Jellemzői:

- ▶ Szerkezeti vázák, amelyek megmutatják miként lehet az elsajátítandó tudást elrendezni, rendszerbe foglalni, osztályozni,
- ▶ Egymásra épülő és minden tudásterületen egységesen alkalmazható keretrendszerek,
- ▶ Rendszerezési elvek, ahol a tartalom csak az illusztráció szerepét tölti be

▶ Szintjei:

- ▶ tudás (knowledge),
- ▶ a megértés (comprehension),
- ▶ az alkalmazás (application),
- ▶ az analízis (analysis),
- ▶ a szintézis (synthesis) és
- ▶ az értékelés (evaluation)

Bloom taxonómiája

A pedagógiai célok három köre (szférája):

- ▶ Értelmi vagy kognitív
- ▶ Érzelmi, akarati vagy effektív
- ▶ Pszichomotoros (mozgásos elemek)

A kognitív követelményrendszerre készült el először, és ennek hatása a legjelentősebb.

Kognitív (értelmi)

Ismeret	Tények és elemi információk ismerete. Fogalmak, törvények, konvenciók, szabályok ismerete. Alapelvek, elméletek, rendszerek ismerete.
Megértés	Egyszerű összefüggések megértése. Bonyolultabb összefüggések megértése (értelmezés, átkódolás, transzformálás stb.)
Alkalmazás	Alkalmazás ismert szituációban. Alkalmazás új szituációban.
Magasabb rendű műveletek	Analízis. Szintézis. Értékelés, kritikai gondolkodás.

Affektív (érzelmi-akarati)

Odafigyelés

Nyitottság a különböző hatások, értékek, attitűdök befogadására

Reagálás

Aktív válasz a külső hatásra, együttműködési készség

Értékelés

Értékek befogadása, egyes értékek preferálása, ítékezés értékrend kialakítása

Organizáció

Az értékrendet tükröző viselkedés

A jellem kialakulása, az értékrend és a cselekvés harmóniájának megteremtése

Pszichomotoros képességek

Utánzás
Manipulálás

Mozgások utánzása
Mozgáskorrekciók végrehajtása,
felesleges mozdulatok
kiküszöbölése, mozgási sebesség
növelése

Artikuláció

Mozgáskoordináció kialakulása,
hasonló mozgások szimultán és
egymást követő végzése

Automatizáció

A mozgások automatikus
végrehajtása, rutin és
spontánitás

Az átlós összefüggés

TARTALMI KÖVETELMÉNYEK (Mit kell tudni?)

MŰVELETI KÖVETELMÉNYEK
(Hogyan, milyen szinten kell tudni?)

	TÉNYEK (Adatok, elemi információk)	FOGALMAK (törvények, konvenciók és szabályok)	ÖSSZEFÜGGÉSEK (Alapelvek, elméletek, rendszerek)
ISMERET = EGYSZERŰ REPRODUKCIÓ			
MEGÉRTÉS - Egyszerűbb összefüggések megértése; - Bonyolultabb összefüggések (átkódolás, értelmezés, transzformálás) megértése			
ALKALMAZÁS - Alkalmazás ismert, tanult szituációban; - Alkalmazás új szituációban			
MAGASABBRENDŰ MŰVELETEK - Analízis - Szintézis - Értékelés			

A standardok sajátosságai

- ▶ Eredet → 1990-es évek, angolszász országok
- ▶ Cél → egységes követelményrendszer kidolgozása az oktatás minőségének javítására
- ▶ standard-alapú oktatás → a tanulás tartalmainak szakszerű, tudományosan megalapozott elrendezése (kimenetközpontú)
- ▶ A standardok világosak, lényegretörők, rugalmas keretek között pontos és konkrét elvárásokat fogalmaznak meg

A standardok céljai:

- ▶ egységesítse a követelményeket, konszenzust alakítson ki a tanítási gyakorlatban és az értékelésben, világos, mindenki számára érthető elvárásokat fogalmazzon meg;
- ▶ fokozza a tanulói teljesítményt;
- ▶ összehasonlíthatóvá tegye az iskolai minősítéseket;
- ▶ segítse a következő tanulmányi szint megtervezését, információt adjon a további fejlesztésekhez;
- ▶ megvizsgálja, hogy a tanulók az elvárható szinten teljesítenek-e a meghatározott tantervi területeken (elszámoltathatóság);
- ▶ megvizsgálja az egész alapfokú oktatási szakaszban előírthoz képest, hol tart, hogyan halad a tanuló;
- ▶ a belső iskolai értékelés professzionalizálja.

Standard alapú mérés-értékelés

- ▶ A tanítás-tanulási folyamat hatékonyságát az előre meghatározott normákra (kritériumokra, illetve standardokra) vonatkoztatva vizsgálja.
- ▶ **Kritériumorientált értékelés** → a követelményekből, a várt teljesítményből indul ki és a viszonyítás alapja a folyamaton kívül keletkezik.
 - ▶ A kritérium a tudás elemi egysége, amelyhez feladat illeszthető.
 - ▶ Nem függ a tankönyvek tartalmától és a tantervektől, lehetővé teszi a különböző tanulási programok összehasonlítását.
 - ▶ A minimum felől közelíti meg a tudásgyarapodást, nincs motiváló ereje.

Standard alapú értékelés

- ▶ **Standard alapú értékelés** → a célból és a várt teljesítményből indul ki, de nem áll meg a minimumszint meghatározásánál, hanem a kritériumok hierarchiába rendezésével teljesítményszinteket állapít meg, és minőségi skálát rendel hozzá
 - ▶ A standard a kritérium, a skála és az értékelési eljárás összessége.
- ▶ Az oktatási standardok kidolgozása általában az anyanyelvi kommunikáció és a matematika területen a legszükségesebb, nem lebecsülve ezzel a többi diszciplína fontosságát.

Standardok/követelmények

Jellemzői:

- ▶ Konkrét és értékelhető tartalommal foglalkoznak
- ▶ Szakterületi specializációk
- ▶ Leíró jellegűek, azt fejezik ki, milyen tudás várható el a tanulóktól egy adott tárgyból egy adott évfolyam után
- ▶ Közvetlenül inkább az oktatásban hatnak és csak másodlagosan az ehhez igazodó értékelésében

Típusai:

- ▶ Egységes,
- ▶ Általános,
- ▶ Részletes

Tartalmi keretek (framework)

Jellemzők:

- ▶ tartalmi leírások, amelyek körülhatárolják a tudást,
- ▶ a tudás részletes, rendszerezett leírását adják,
- ▶ implicit módon kifejezik mit lehetne/kellene tudni
- ▶ meghatározzák mit lehet/érdemes felmérni

Az elsajátított tudás szerveződése és minősége

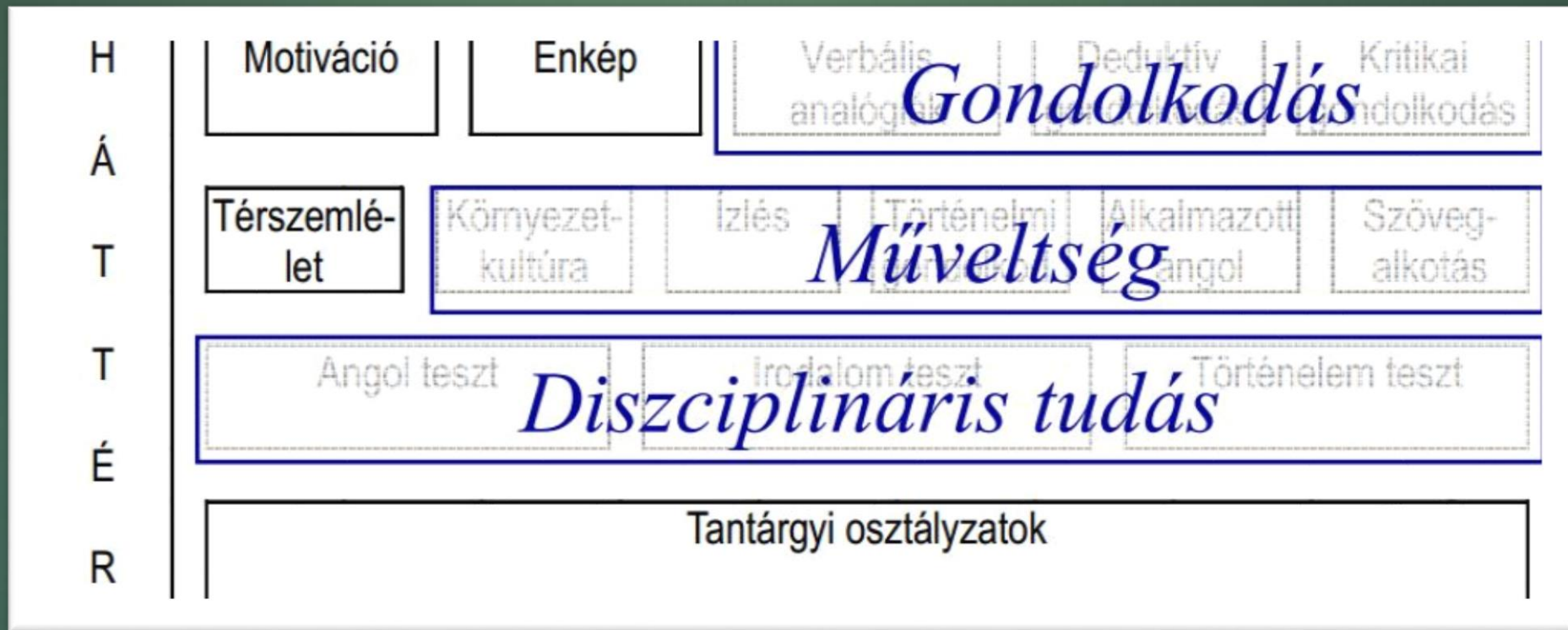
Matematika, természettudomány

- ▶ A képességek és készségek fejlődése
- ▶ A fogalmi fejlődés, a tartalmi tudás változása
- ▶ A tudás szerkezete, szerveződése

Humán tárgyak és társadalomtudomány

- ▶ Az oktatási célok megfogalmazása: történelmi hagyományok
- ▶ A tudás szerveződési elvei
- ▶ A háromdimenziós modell

A humán tárgyak és társadalomtudományok

A feladatok szerepe

- ▶ A tanulás már nem a tudomány által kidolgozott és a tanár által közölt ismeretek megértése hanem aktív tanulói részvétel az információk megszerzésében és feldolgozásában.
- ▶ A tanulói tevékenységek a feladatmegoldásban öltenek testet, és a tananyag-feldolgozás előtérbe kerülnek a tanulók aktív, csoportos vagy egyéni feladatmegoldásai.
- ▶ „[...] az új oktatási formákban a fejlesztőhatások végső forrásai [...] a *feladatok*, melyek legtöbbször összetett, kognitív, affektív vagy pszichomotoros feladatszériákból (lépésekből) épülnek fel.”
- ▶ „[...] a feladatmegoldás egyre kevésbé csak az értelmi, intellektuális megismerést, fejlesztést szolgálja, hanem az érzelmi-akarati tényezők révén is komoly szerepe van a személyiség fejlesztésében.” (Bábosik 2006).

A tanuláshoz kapcsolódó feladatok, szintek

- ▶ Rögzítést elősegítő feladatok
- ▶ Elmélyítést elősegítő feladatok
- ▶ Alkalmazást elősegítő feladatok
- ▶ Problémamegoldást elősegítő feladatok

Rögzítést elősegítő feladatok

- ▶ a tanultak felidézése
- ▶ a tények és fogalmak rendszerezése
- ▶ lényegkiemelés

Elmélyítést elősegítő feladatok

- ▶ analízálás
- ▶ szintetizálás
- ▶ konkretizálás
- ▶ összehasonlítás
- ▶ általánosítás
- ▶ rendszerezés
- ▶ következtetés
- ▶ értékelés
- ▶ összefüggés- és szabálykeresés

Alkalmazást elősegítő feladatok

- ▶ önálló munka
- ▶ feladatmegoldás

Problémamegoldás

„A problémamegoldás az egyén képessége arra, hogy kognitív eljárásokat használjon olyan reális (tudományok közötti) helyzetekben, amikor a megoldáshoz vezető út nem válik azonnal nyilvánvalóvá, és amikor a műveltségi területek vagy tantervi tartalmak, amelyek esetleg felhasználhatók, nem találhatók meg a tudomány egyetlen területén sem.”

Kiemelt jelentősége van olyan problémahelyzet megteremtésének, amely ismeretlen váratlanságával, ismeretlen elemeivel felkelti a tanulók érdeklődését.

A problémamegoldás fázisait az alábbiak szerint lehet elkülöníteni:

- ▶ a probléma azonosítása
- ▶ a probléma megértése
- ▶ a probléma reprezentációja
- ▶ a probléma megoldása
- ▶ az eredmények kommunikációja

Gondolkodási szint	Feladat	Kérdés
<p style="text-align: center;">ISMERET</p> <p>A tanuló képes tényeket, fogalmakat, módszereket, szabályokat felismerni vagy felidézni</p>	<p>Nevezze meg...! Sorolja fel...! Határozza meg...! Válassza ki...! Jelölje meg...!</p>	<p>Ki, mi, mikor, hol, hogyan, mennyi, milyen, melyik...?</p>
<p style="text-align: center;">MEGÉRTÉS</p> <p>A tanuló megérti, amit közöltek vele, fel tudja használni a közlés tartalmát anélkül, hogy másfajta tartalommal hozná kapcsolatba.</p>	<p>Képzelve el...! Mondja el saját szavaival...! Mondjon példát...! Különböztesse meg...! Magyarázza el...! Egészítse ki...! Rajzolja le...!</p>	<p>Mi az alapötlete...? Milyennek képzelem...? Mit gondol...? Hogyan foglalná össze...? Miért...?</p>

Gondolkodási szint	Feladat	Kérdés
<p>ALKALMAZÁS</p> <p>A tanuló képes az elméleti ismereteket, szabályokat, elveket, módszereket konkrét és sajátos esetekben használni,</p>	<p>Használja fel...! Változtassa meg...! Számítsa ki...! Módosítsa...! Találja meg...! Demonstrálja...!</p>	<p>Hogyan példázza...? Hogyan áll kapcsolatban...?</p>
<p>ELEMZÉS (analízis)</p> <p>A tanuló képes az adott tartalmat összetevő elemeire, részeire bontani.</p>	<p>Ossza fel...! Vázolja fel...! Számítsa ki...! Módosítsa...! Találja meg...! Demonstrálja...!</p>	<p>Mik a részei vagy tulajdonságai...? Hogyan csoportosítaná...? Miben hasonlít, miben különbözik...? Mik az okai, indítékai...? Mivel tudná bizonyítani...?</p>

Gondolkodási szint	Feladat	Kérdés
<p style="text-align: center;">EGYBEFOGLALÁS (szintézis)</p> <p>A tanuló képes az elemekkel, részekkel dolgozni, és összerakni ezeket egy egészé, képes egy új modellt vagy struktúrát létrehozni.</p>	<p>Csoportosítsa...! Kapcsolja össze...! Tervezze meg...! Alkossa meg...! Javasoljon megoldást...!</p>	<p>Mire következtet...? Milyen gondolatokat fűzne...? Hogyan tervezne, készítené egy új...? Mi történne, ha ...-t ...-vel kombinálnánk...? Mi lenne, ha...?</p>
<p style="text-align: center;">ÉRTÉKELÉS</p> <p>A tanuló képes mennyiségi és minőségi ítéleteket alkotni arról, hogy anyagok és módszerek mennyiben tesznek eleget a kritériumoknak. (kritikai gondolkodás)</p>	<p>Döntse el...! Ítélje meg...! Értékelje...! Becsülje fel...! Bizonyítsa be...! Rangsorolja...!</p>	<p>Egyetért-e...? Mit gondol...? Mi a legfontosabb...? Hogyan rangsorolná...? Hogyan döntene...? Milyen feltételeket szabna...?</p>

A „tudások” összehasonlítása

Szempon	Eszköztudás	Tartalomtudás
Emlékezet	Sémák	Memória
Viselkedés jellege	Új megoldáshoz vezető információ kikeresése	Feladatmegoldás ismert környezetben
Megoldási tulajdonság	Nyitottság, problémaérzékenység, flexibilitás	Gyorsaság, pontosság
Tanítási légkör	Demokratikus	Szigorú, következetes

Szövegértési feladattípusok

- A) táblázat a szövegből/ről
- B) fürtábra
- C) történetpiramis
- D) jellemterkép
- E) összehasonlítás
- F) ábra és szöveg
- G) egyéb feladatok

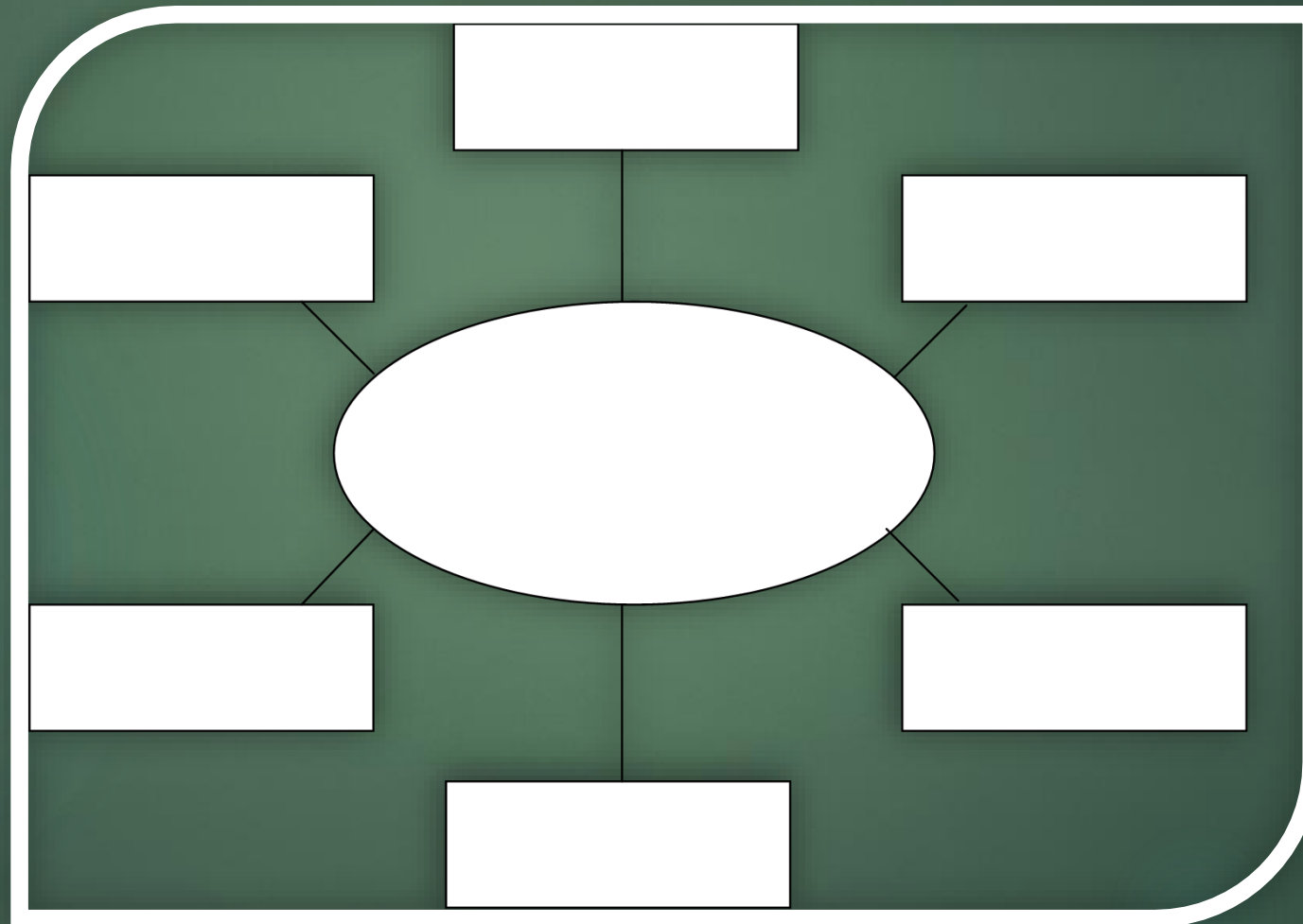
Táblázat a szövegről

Töltsd ki a táblázatot a szöveg alapján!

Idézetek a szövegből	Vélemény az idézetek tartalmáról
Kulcsszavak a szövegből	A fogalmak magyarázata
Kérdések a szöveg alapján	Válaszok a szöveg alapján
Tételmondatok a szövegből	Példák, bizonyítékok a szövegből

Fürtábra

Csoportban dolgozzatok! Rajzoljátok le a szöveg tartalmát egy színes fürtábrán!

Történetpiramis

Történetpiramis

1. ----- (a főszereplő)

2. ----- ----- (2 szó jellemzés)

3.----- ----- ----- (3 szó a helyszínre)

4. ----- ----- ----- ----- (4 szó a problémára)

5. ----- ----- ----- ----- ----- (5 szó az egyik eseményről)

6. ----- ----- ----- ----- ----- ----- (6 szó egy másikról)

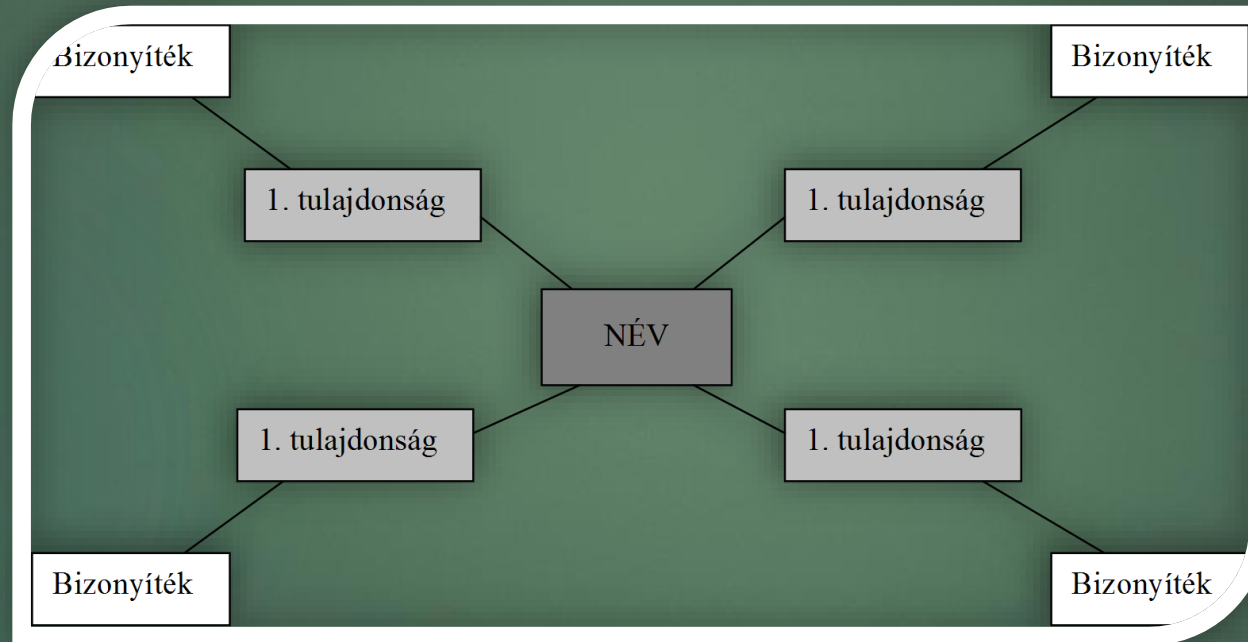
7. ----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- (7 szó egy harmadikról)

8. ----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- (8 szó a megoldásról)

8. ----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- ----- (8 szó a megoldásról)

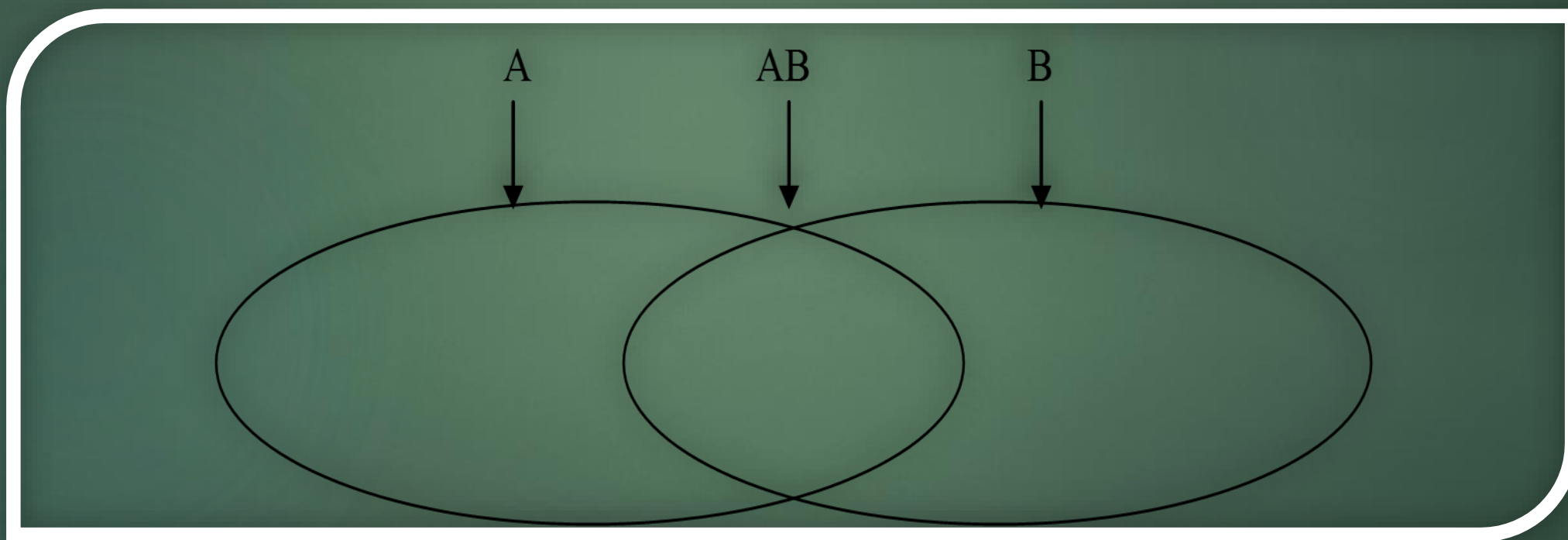
Jellemtérkép

Töltsétek ki a jellemtérképet egy szereplő/egy korszak/egy stílusréteg//egy szövegtípus/egy fogalom alapján!

Összehasonlítás

- Olvasd el a szöveg(ek)et!
- Hasonlítsd össze a két szöveget/a két korszakot/a két fogalmat! Töltsd ki a halmazokat kulcsszókkal!

Ábra és szöveg

- Húzd alá a szövegben azokat a mondatokat, amelyek az ábrához kapcsolódnak!
- Jelöld meg, melyik szövegrészhez kapcsolódik a rajz!
- Számozd meg az ábrákat! Írd be a számokat a megfelelő helyre a szövegben!
- Egészítsd ki az ábrát a szöveg alapján!
- Egészítsd ki/Folytasd a szöveget az ábra alapján!
- Készíts ábrát/táblázatot/grafikont a szöveg alapján!
- Beszélj a témáról az ábra alapján!

Egyéb szövegértési feladattípusok

Üzenet egy szereplőnek/egy szerzőnek

- ▶ Írjátok SMS-t/levelet/e-mailt az egyik szereplőnek/szerzőnek, de ne áruljátok el, hogy kinek a nevében és kinek írjátok!
- ▶ Olvassátok fel az üzeneteket! A többiek találják ki, hogy kinek a nevében írták, és kinek szól az üzenet!

Az utolsó szó jogán

- ▶ Húzzatok alá a szövegben egy olyan mondatot, amellyel kapcsolatban eszetekbe jutott valami!
- ▶ X. Y. olvassa fel a mondatát! Érdezze meg, ki húzta alá ugyanazt a mondatot! Majd sorban szólítsa társait, hogy mondják el gondolataikat ugyanazzal a mondattal kapcsolatban!
- ▶ Az utolsó szó jogán X. Y. is mondja el, amit gondol az aláhúzott mondattal kapcsolatban!

Jelentéskereső

- Húzd alá a szövegben azt a szót/azt a kifejezést/azt a mondatot, amely a következőt jelenti!

V.I.P.

- Jelöld meg a szövegnek azokat a részeit, amelyek különösen fontosak számodra! Indokold is meg a véleményedet!

Rangsorolás

- Rangsoroljátok a szövegben olvasott szereplőket/fogalmakat/állításokat/adatokat az alapján, melyiket tartjátok fontosabbnak/rokonszenvesebbnek stb.!

Projekt módszer

Azokat a tanulás szervezési formákat értjük rajta, amelyek során a tanulók:

- ▶ (1) közösen, együttműködve,
- ▶ (2) belső indíttatásból és
- ▶ (3) valamely a tágabb közösség érdekeit szolgáló
- ▶ (4) produktum, termék létrehozása érdekében dolgoznak.

A projektnapló sémája

Időpont	Elvégzett feladat	Tanulságok	Tanári ellenőrzés

Disputa

- Két csapat (3-3 fő) vitatkozik formális keretek között, rendszerint előre megadott témáról.
- A témát tételmondat formájában fogalmazzák meg. (pl.: a mohácsi csatát meg lehetett volna nyerni →vita lehetősége).
- A felkészülés során a csapatok összegyűjtik a tétel igazsága mellett és ellen szóló érveket is
- Személyes meggyőződésük nem játszik szerepet abban, hogy állító vagy tagadó szerepben kell-e vitázniuk. (nézőpontváltás képesége)

Disputa II.

- Bíró irányítja a vita menetét, ő ügyel az időkeretek és a szabályok megtartására.
 - Ő dönti el, melyik csapat érvrendszere logikusabb, melyik oldalon hangzottak el meggyőzőbb érvek. Mindig megmondja, melyik csapat győzött, értékeli a csapatok teljesítményét.
- A disputa nem csupán vitatkozás, hanem legalább annyira felkészülés is → vitázás technikái
 - A munka világában és a magánéletben is jól használható tudás

Disputa értékelési szempontsor a bírók munkájához

Szempontok	Állítók			Tagadók		
	Igen	Részben	Nem	Igen	Részben	Nem
A vitát megnyitó tanuló (Á/1, T/1) értelmezte a tételmondatot						
A vitát megnyitó tanuló logikusan felépített, egymáshoz kapcsolódó vagy egymásból következő érvekkel támasztotta alá a csoport (igen/nem) állítását						
A vitaindítókhöz kapcsolódóan a kérdező tanuló (Á/3, T/3) valóban az elhangzott érvekre kérdezett rá						
A kérdezőnek sikerült zavarba ejtenie a válaszadót						
A kérdező megingatta a vitapartnercsoport érveit						
A vitazáró tanuló (Á/2, T/2) válaszolt a fennmaradó kérdésekre						
A vitazáró képes volt arra, hogy újabb érvekkel támassza alá a csoportja állításait						
A vitazáró összegezte csoportja álláspontjának lényegét (zárónyilatkozat), és kiemelte a csoport legfontosabb érveit						
Az összesítés alapján az Állító/Tagadó csoport bizonyult hatékonyabb vitatkozóknak (Az eredményt aláhúzással jelöljétek!)						

A tanulói portfólió

- A portfólió szó szótári jelentése irattáska, tárcsa. A szó leggyakrabban a mindennapokban a pénzügyi, banki világhoz kapcsolódik. De a művészek is használják abban az értelemben, hogy mappa, melyben az alkotó azokat a műveit gyűjti, rendszerezi, amelyekkel tehetségét, rátermettségét mutathatja be.
- A korszerű tanuláselméletben a portfólió szó dokumentumgyűjteményt jelent, hiszen ez a „dosszié” tükrözi a tanuló különböző helyzetekben szerzett tapasztalatait, az elért szinteket, eredményeket. Éppen ezért úgy is nevezhetjük, hogy tanulási útvonal, mely a különböző állomásokat mutatja be. A dosszié egyrészt dokumentálja, vagy illusztrálja a tanulási útvonal fontosabb állomásait, illetve bemutatja másoknak is az elért szinteket, eredményeket. A dosszié pedagógiai funkciója az, hogy gazdáját bátorítsa abban, hogy rendszerezze és értékelje saját tanulását illetve segítse őt abban, hogy tudatosuljon benne a tanulás folyamatának fontosabb állomásai.

TTM Tudom, tudni akarom, megtanulom

(KWL = Know, Want to know, learn)

Tudom	Tudni akarom	Megtanulom

Töltsd ki a táblázatot szövegolvasás előtt!

Mit tudok a témáról?	Mit szeretnék tudni?

Olvasd el a szöveget! Majd írd le, mit tanultál a témáról!

Mit tanultam a témáról?